

e-ISSN 3083-6018

SOCIAL DEVELOPMENT: Economic and Legal Issues

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

The Role of the International Criminal Court in Ensuring the Inevitability of Punishment for Crimes Against Humanity

Olha Okhman ^{1*} • Serhii Leshchenko ² • Olesya Remenyak ³

¹ Khmelnytskyi National University (Ukraine). Associate Professor at the Department of Law, Candidate of Juridical Sciences.

² The Yahotyn Institute of the Private Joint Stock Company "Higher education institution "The Interregional Academy of Personnel Management" (Ukraine). Lecturer in Legal Disciplines at the Department of General Education Disciplines.

³ National Forestry University of Ukraine (Ukraine). Associate Professor at the Department of Law and Information Activities, Candidate of Juridical Sciences.

* **Corresponding Author**, e-mail: olgaohman@gmail.com

ARTICLE INFO

Research Article

DOI:

[10.70651/3083-6018/2026.3.17](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2026.3.17)

Received:

14 February 2026

Accepted:

16 March 2026

Published online:

19 March 2026

Copyright © 2026 by authors

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution—NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

ABSTRACT

The article is devoted to the analysis of the role of the International Criminal Court in ensuring the inevitability of punishment for crimes against humanity. The mechanisms for implementing the principle of complementarity, procedural guarantees for victims and the effectiveness of judicial strategies in combating mass violations of human rights are investigated. The purpose of the study is to identify the main factors affecting the ability of the ICC to guarantee the prosecution of those guilty of crimes against humanity, as well as to outline the problematic aspects of the court's jurisdiction. The study used methods of comparative analysis of international legal norms, a systematic approach to studying the jurisprudence of the ICC, analysis of empirical data on the effectiveness of indictments and statistical analysis of court decisions. The materials included ICC decisions, UN Security Council resolutions, and scientific publications of leading researchers of international criminal law. The results of the study show that the ICC plays a critical role in shaping global standards of criminal law policy, providing procedural guarantees to victims and creating a legal mechanism for holding accountable the most serious international crimes. It is established that the principle of complementarity allows for a balance between national sovereignty and international jurisdiction, while at the same time revealing the limitations of the court in cases of lack of cooperation of states. It is studied that the ICC indictments have a deterrent effect on war crimes, although this effect varies depending on the geopolitical context. It is determined that the expansion of the court's jurisdiction over the crime of aggression and the introduction of innovative approaches to the qualification of crimes contribute to the strengthening of international criminal justice.

KEYWORDS

International Criminal Court, crimes against humanity, inevitability of punishment, international criminal justice, principle of complementarity, criminal law policy, procedural guarantees.

e-ISSN 3083-6018

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК: економіко-правові проблеми

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Роль Міжнародного кримінального суду у забезпеченні невідворотності покарання за злочини проти людяності

Ольга В. Охман ^{1*} • Сергій О. Лещенко ² • Олеся В. Ременяк ³

¹ Хмельницький національний університет (Україна). Доцент кафедри права, канд. юрид. наук.

² Яготинський інститут Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (Україна). Викладач правових дисциплін кафедри загальноосвітніх дисциплін.

³ Національний лісотехнічний університет України (Україна). Доцент кафедри права та інформаційної діяльності, канд. юрид. наук.

* Автор-кореспондент, e-mail: olgaohman@gmail.com

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідниця

DOI:

[10.70651/3083-6018/2026.3.17](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2026.3.17)

Отримана:

14.02.2026 р.

Прийнята:

16.03.2026 р.

Опублікована:

19.03.2026 р.

Авторське право

© 2026 авторів

Цей твір

ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).

Стаття присвячена аналізу ролі Міжнародного кримінального суду у забезпеченні невідворотності покарання за злочини проти людяності. Досліджено механізми реалізації принципу комплементарності, процесуальні гарантії для жертв та ефективність судових стратегій у протидії масовим порушенням прав людини. Мета дослідження – визначити основні чинники, що впливають на спроможність МКС гарантувати притягнення до відповідальності винних у скоєнні злочинів проти людяності, а також окреслити проблемні аспекти юрисдикції суду. У ході дослідження застосовувалися чотири методи. Порівняльний аналіз міжнародно-правових норм використано. Системний підхід до вивчення судової практики МКС застосовано. Аналіз емпіричних даних щодо результативності обвинувальних актів виконано. Статистичний аналіз рішень суду проведено. Матеріали включали три категорії джерел. Рішення МКС проаналізовано. Резолюції Ради Безпеки ООН вивчено. Наукові публікації провідних дослідників міжнародного кримінального права розглянуто. Результати дослідження показують критичну роль МКС. Глобальні стандарти кримінально-правової політики формуються судом. Процесуальні гарантії жертвам забезпечуються. Правовий механізм притягнення до відповідальності за найтяжчі міжнародні злочини створюється. Встановлено, що принцип комплементарності дозволяє збалансувати національний суверенітет та міжнародну юрисдикцію, водночас виявлено обмеження суду у випадках відсутності співпраці держав. Досліджено, що обвинувальні акти МКС мають стримувальний ефект на воєнні злочини, хоча цей вплив варіюється залежно від геополітичного контексту. Визначено, що розширення юрисдикції суду над злочином агресії та впровадження інноваційних підходів до кваліфікації злочинів сприяють посиленню міжнародного кримінального судочинства.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

Міжнародний кримінальний суд, злочини проти людяності, невідворотність покарання, міжнародне кримінальне судочинство, принцип комплементарності, кримінально-правова політика, процесуальні гарантії.

1. Introduction

Міжнародний кримінальний суд посідає унікальне місце у системі глобального правосуддя. Заснований у 2002 році на основі Римського статуту, МКС став першим постійним міжнародним трибуналом з юрисдикцією над найтяжчими злочинами. Концепція невідворотності покарання залишається фундаментальним принципом міжнародного кримінального права. Злочини проти людяності становлять категорію масових порушень, які вражають совість людства. Судова практика МКС формує нові стандарти притягнення до відповідальності винних осіб.

Конфлікти останніх десятиліть продемонстрували гостру потребу у дієвому механізмі міжнародного правосуддя. Геноцид у Руанді, воєнні злочини на Балканах, злочини режиму Каддафі у Лівії засвідчили масштаби людських трагедій. Міжнародне співтовариство визнало неспроможність національних судів розглядати найтяжчі злочини за відсутності політичної волі. МКС отримав мандат заповнити цю прогалину у глобальній системі правосуддя.

Принцип комплементарності визначає межі компетенції суду відносно національних юрисдикцій. Сучасні виклики вимагають переосмислення традиційних підходів до міжнародного кримінального судочинства. Гібридні конфлікти створюють нові правові дилеми. Транснаціональні злочини та розвиток кіберзлочинності створюють додаткові правові виклики для міжнародного судочинства. Питання процесуальних гарантій жертв набуває особливої актуальності у контексті масових злочинів, які потребують міжнародного співробітництва. Ефективність МКС залежить від співпраці держав та політичної підтримки міжнародних організацій. Дослідження ролі суду у забезпеченні невідворотності покарання має критичне значення для розвитку міжнародного кримінального права.

2. Literature Review

Процесуальні гарантії жертв злочинів проти людяності становлять пріоритетний напрям наукових досліджень. Yang Y. [1, с. 5] встановила суттєвий розрив між очікуваннями жертв та реальними можливостями МКС щодо компенсації шкоди. Дослідниця проаналізувала механізми репарацій у кримінальних процесах, виявивши структурні обмеження судової системи. Аналіз засвідчив низький рівень реальної матеріальної компенсації для жертв. Незначна кількість отримує її після завершення судових проваджень. Billah M. [2, с. 12] підкреслив важливість дотримання міжнародних стандартів при розгляді злочинів проти людяності на національному рівні. Дослідник вивчив практику Міжнародного трибуналу злочинів у Бангладеш. Судова практика зафіксувала численні процесуальні порушення у справах про масові злочини. Судові процеси демонстрували невідповідність принципам справедливого суду. Римський статут МКС закріпив ці принципи.

Принцип комплементарності визначає фундаментальні засади взаємодії між національними та міжнародними юрисдикціями. Murad M. A. [3, с. 88] представив детальний аналіз застосування цього принципу у контексті воєнних злочинів проти палестинського населення. Дослідження виявило складні юридичні питання щодо визнання державності. Територіальна юрисдикція МКС аналізується паралельно. Учений встановив суттєвий вплив політичних факторів на реалізацію юрисдикції суду у конфліктних регіонах. Автор аналізує питання визнання державності у міжнародному кримінальному праві. Територіальна юрисдикція МКС досліджується паралельно. Учений встановив суттєвий вплив політичних факторів. Реалізація юрисдикції суду у конфліктних регіонах залежить від них. Паралельно Hajdin N. [4, с. 278] розробив концептуальний підхід до визначення об'єктивної сторони злочину агресії. Автор проаналізував еволюцію правової дефініції агресії від Нюрнберзького трибуналу до сучасної практики МКС. Дослідник окреслив три ключові елементи *actus reus* злочину агресії: застосування збройної сили, порушення суверенітету та явну невідповідність Статуту ООН.

Розвиток міжнародного кримінального правосуддя характеризується суперечністю між нормативними очікуваннями та практичною реалізацією. Gutnyk V. [5, с. 120] зафіксував розбіжність між ідеалістичними концепціями глобального правосуддя та обмеженими інституційними можливостями МКС. Учений встановив політичну залежність суду від держав-учасниць. Ця залежність створює системні перешкоди для ефективного переслідування

злочинців. Дослідження продемонструвало відсутність механізмів примусового виконання рішень МКС. Авторитет міжнародного правосуддя підривається через це.

Авторитет міжнародного правосуддя підривається через це. Minkova L. [6, с. 892] запропонувала інноваційний підхід до визначення форм співучасті у масових злочинах. Дослідниця проаналізувала еволюцію правових концепцій відповідальності від індивідуальної до колективної форми. Судова практика МКС засвідчила складність доведення елементів спільного злочинного наміру у випадках масових порушень прав людини.

Стримувальний ефект обвинувальних актів МКС становить предмет дискусій у науковому середовищі. Miller A. C. [7, с. 1538] продемонстрував статистично значущий зв'язок між оголошенням обвинувачень та зменшенням кількості злочинів проти цивільного населення. Емпіричне дослідження охопило аналіз 52 конфліктів у період 2002–2020 років. Жертви скоротилися на 30-40% після публічного оголошення обвинувачень МКС. Учений встановив реалізацію превентивної функції суду. Фактичний арешт обвинувачених осіб не потрібен для цього. Orlov Y. V. [8, с. 98] окреслив проблеми розмежування злочинів проти людяності та воєнних злочинів. Збройний конфлікт в Україні розглянуто як контекст. Дослідник проаналізував кваліфікуючі ознаки обох категорій злочинів. Точне встановлення систематичного характеру атак проти цивільного населення підкреслено як необхідність.

Судова практика засвідчила труднощі розмежування. Окремі епізоди насильства відрізняються від масштабних планомірних злочинів.

Транскордонні кримінальні розслідування потребують нових процесуальних механізмів збирання доказів. Casino F., Pina C., López-Aguilar P., Batista E., Solanas A., Patsakis C. [9, с. 7] представили систематизований огляд проблем використання цифрових доказів у міжнародних кримінальних провадженнях. Дослідники виявили юридичні та технічні виклики. Автентифікація електронних документів створює їх. Забезпечення цілісності цифрової інформації ускладнює процес додатково. Аналіз законодавства 28 юрисдикцій засвідчив відсутність уніфікованих стандартів. Допустимість цифрових доказів у судах різних країн відрізняється. McAllister J. R. [10, с. 52] зафіксував обмеження превентивного впливу МКС на злочини у зонах збройних конфліктів. Дослідник критично оцінив ефективність суду. Геополітичні чинники підривають стримувальну функцію міжнародного правосуддя. Селективність юрисдикції посилює цей ефект. Емпіричні дані продемонстрували символічний характер обвинувачень лідерів деяких держав. Механізми забезпечення їх передачі до суду відсутні.

3. Problem Statement

Забезпечення невідворотності покарання за злочини проти людяності становить фундаментальний виклик для міжнародного правосуддя. Нормативні приписи Римського статуту контрастують з практичною спроможністю МКС. Прогалина у глобальній системі відповідальності формується через це. Суд залежить від держав-учасниць політично. Юрисдикція обмежується через цю залежність. Могутні держави захищають винних осіб у конкретних випадках. Збирання доказів у зонах активних конфліктів є складним процесом. Ефективні розслідування ускладнюються внаслідок цього.

Системні проблеми фінансування та обмежені людські ресурси знижують оперативність судових проваджень.

Принцип комплементарності породжує правові суперечності між суверенітетом держав та міжнародною юрисдикцією. Національні правові системи часто виявляються неспроможними або небажаними переслідувати власних політичних лідерів за міжнародні злочини. МКС стикається з дилемою втручання у внутрішню юрисдикцію при збереженні легітимності своїх дій. Відсутність механізмів примусового виконання рішень суду дозволяє обвинуваченим уникати правосуддя протягом десятиліть. Необхідність балансування між ефективністю судових проваджень та дотриманням процесуальних гарантій створює додаткові виклики.

Дослідження має на меті визначити ключові фактори, які впливають на спроможність МКС забезпечувати невідворотність покарання за злочини проти людяності. Аналіз судової практики дозволить виявити сильні та слабкі сторони існуючої системи міжнародного кримінального судочинства. Вивчення механізмів реалізації принципу комплементарності розкриє особливості

взаємодії національних та міжнародних юрисдикцій. Оцінка процесуальних гарантій жертвам злочинів продемонструє рівень відповідності практики МКС міжнародним стандартам прав людини. Результати дослідження мають практичне значення для вдосконалення інституційних механізмів міжнародного кримінального правосуддя.

4. Methods and Materials

Дослідження базувалося на комплексному застосуванні загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Порівняльний аналіз дозволив зіставити норми Римського статуту з практикою національних кримінальних юрисдикцій у справах про злочини проти людяності.

Системний підхід забезпечив цілісне розуміння функціонування МКС у глобальній архітектурі міжнародного правосуддя. Аналіз судової практики охопив 47 рішень МКС у справах про злочини проти людяності за період 2002–2024 років. Статистичний метод виявив тенденції у засудженнях, виправданнях та тривалості судових проваджень.

Емпірична база дослідження поєднала первинні джерела міжнародного кримінального права з вторинними науковими матеріалами. Римський статут МКС та елементи злочинів створили нормативну основу аналізу. Рішення Апеляційної палати МКС у ключових справах відобразили еволюцію тлумачення складів злочинів проти людяності. Резолюції Ради Безпеки ООН щодо передачі ситуацій до МКС розкрили політичні аспекти функціонування суду. Щорічні звіти Прокурора МКС зафіксували кількість розслідувань та обвинувальних актів.

Наукові публікації провідних дослідників міжнародного кримінального права сформуливали теоретичну рамку аналізу. Монографії та статті у рецензованих журналах висвітлили дискусійні питання юрисдикції МКС. Матеріали міжнародних конференцій з питань транзитивного правосуддя окреслили перспективи розвитку судової системи. Документи неурядових правозахисних організацій доповнили офіційні дані про ситуації у конфліктних регіонах.

Комплексний підхід до формування емпіричної бази гарантував об'єктивність та всебічність дослідження. Критичний аналіз джерел включав верифікацію достовірності інформації через зіставлення даних з незалежних джерел. Дані з різних незалежних джерел зіставлені.

Хронологічний метод дозволив простежити еволюцію судової практики МКС від перших рішень до сучасних тенденцій. Структурно-функціональний підхід розкрив взаємозв'язки між різними органами МКС та їх роль у реалізації мандату суду. Методологічна ретельність забезпечила високу валідність висновків дослідження та можливість їх практичного застосування у вдосконаленні системи міжнародного кримінального судочинства.

5. Results and Discussion

5.1. Розширення юрисдикції МКС та проблеми кваліфікації злочинів

Юрисдикція МКС над злочином агресії становить один із найскладніших аспектів міжнародного кримінального права. McDougall C. [11, с. 548] запропонував концепцію розширення компетенції суду через тлумачення існуючих положень Римського статуту. Дослідник проаналізував юридичні механізми активації юрисдикції над агресією за відсутності згоди держав-учасниць конфлікту. Судова практика демонструє обережний підхід МКС до розгляду справ про агресію через політичну чутливість таких обвинувачень. Аналіз виявив, що лише держави-учасниці Римського статуту можуть передати ситуацію щодо агресії до суду після 2017 року. Водночас Pinzauti G., Pizzuti A. [12, с. 1068] окреслили альтернативний підхід до кваліфікації агресії як іншого нелюдського діяння у категорії злочинів проти людяності. Учені запропонували новаторське тлумачення статті 7(1)(k) Римського статуту для подолання обмежень юрисдикції над агресією проти України. Правовий аналіз засвідчив можливість кваліфікації широкомасштабного застосування збройної сили як систематичного нападу на цивільне населення.

Інтерсекційний підхід до переслідування масових злочинів вимагає врахування множинних форм дискримінації жертв. Маусес G. [13, с. 542] представила детальний аналіз застосування концепції інтерсекційності у судовій практиці МКС. Дослідниця встановила, що гендер, раса, етнічність та соціальний статус створюють специфічні форми вразливості у

конфліктних ситуаціях. Судові рішення у справах про сексуальне насильство демонструють поступове визнання складності ідентичності жертв. Дослідник проаналізував традиційні функції Міжнародного Комітету Червоного Хреста як нейтрального посередника у конфліктах. Судова практика МКС демонструє тенденцію до тлумачення порушень Женевських конвенцій як доказів воєнних злочинів. Аналіз виявив потенційний конфлікт між гуманітарною місією МКЧХ та правоохоронною функцією МКС. Застосування інтерсекційного підходу дозволяє точніше встановлювати суб'єктивну сторону злочинів (*mens rea*) та систематичний характер протиправних дій винних осіб, що забезпечує більш об'єктивну кваліфікацію масових злочинів. Minkova L. G. [14, с. 10] досліджувала перспективи визнання екоциду як п'ятого міжнародного злочину. Дослідниця порівняла екоцид із традиційними злочинами міжнародного права - геноцидом та злочинами проти людяності. Учена запропонувала правову дефініцію екоциду. Під екоцидом розуміється умисне або необережне заподіяння масштабної шкоди екосистемам. Аналіз продемонстрував зростаючу підтримку міжнародної спільноти. Міжнародна спільнота активно обговорює перспективи криміналізації найтяжчих екологічних злочинів.

Дослідження виявило складність встановлення причинного зв'язку між діями конкретних осіб та віддаленими екологічними наслідками. Основні виклики юрисдикції МКС щодо злочину агресії систематизовано у табл. 1.

Таблиця 1. Правові та політичні обмеження юрисдикції МКС над злочином агресії

Тип обмеження	Правова основа	Практичні наслідки	Можливі рішення
Темпоральні обмеження	Юрисдикція активована лише з 2018 року	Злочини агресії до 2018 року залишаються поза компетенцією МКС	Альтернативна кваліфікація як злочинів проти людяності
Обмеження <i>ratione personae</i>	Юрисдикція лише щодо громадян держав-учасниць	Виключення лідерів держав, що не ратифікували поправки	Передача ситуації Радою Безпеки ООН
Процесуальні обмеження	Вимога попередньої авторизації Палатою попереднього провадження	Додаткова стадія, що уповільнює розслідування	Спрощення процедури авторизації
Політичні обмеження	Можливість заяви держави про відмову від юрисдикції	Держави можуть заблокувати розслідування проти власних громадян	Скасування права opt-out через внесення поправок

Джерело: систематизовано авторами на основі [11, 12].

Аналіз виявив чотири категорії системних обмежень, що перешкоджають ефективному переслідуванню злочину агресії. Темпоральні обмеження створюють правову прогалину для історичних конфліктів. Політичні фактори суттєво обмежують можливості суду притягати до відповідальності лідерів могутніх держав.

5.2. Взаємодія МКС з міжнародним гуманітарним правом

Співвідношення міжнародного кримінального права та міжнародного гуманітарного права породжує складні інституційні питання. García Pinto F. [15, с. 1167] підкреслив ризики перетворення гуманітарного права на інструмент кримінального переслідування. Дослідник проаналізував традиційні функції Міжнародного Комітету Червоного Хреста. Нейтральний посередник у конфліктах виконує їх. Судова практика МКС демонструє тенденцію до тлумачення порушень Женевських конвенцій. Докази воєнних злочинів встановлюються через це. Аналіз виявив потенційний конфлікт між гуманітарною місією МКЧХ та правоохоронною функцією МКС. Учений окреслив необхідність збереження чіткого розмежування. Захист жертв конфліктів відрізняється від покарання винних осіб.

Стримувальний ефект МКС на міжнародні злочини залишається предметом емпіричних досліджень. Adamu A. N. V. [16, с. 45] зафіксував позитивний вплив діяльності суду на поведінку учасників збройних конфліктів у країнах Африки. Дослідник проаналізував зміну тактики збройних формувань після оголошення обвинувачень їх лідерам. Статистичні дані засвідчили скорочення випадків нападів на цивільне населення на 25–35 % протягом шести місяців після публічного оголошення ордерів на арешт. Емпіричне дослідження охопило аналіз 12 конфліктних ситуацій у період 2010–2022 років. Водночас Madjid M. [17, с. 89] окреслив

теоретичні засади кваліфікації злочинів проти людяності у світлі еволюції міжнародного кримінального права. Учений систематизував елементи складу злочину, визначені у статті 7 Римського статуту. Аналіз судової практики виявив розширювальне тлумачення поняття систематичного чи широкомасштабного нападу на цивільне населення. Дослідження продемонструвало зростаючу увагу МКС до контекстуальних елементів злочинів проти людяності.

Примусове одруження як злочин проти людяності отримало детальне правове обґрунтування у судовій практиці МКС. Maloney K. M., O'Brien M., Oosterveld V. [18, с. 712] проаналізували рішення у справі Онгвена, де вперше в історії МКС примусове одруження кваліфіковано як інше нелюдяне діяння. Дослідники встановили, що судді визнали специфічну шкоду, що не охоплюється іншими категоріями злочинів проти людяності. Аналіз виявив три елементи примусового одруження: примус до сімейного статусу, заподіяння тяжких фізичних чи психічних страждань та усвідомлення винною особою характеру своїх дій. Рішення суду створило важливий прецедент для визнання специфічних форм гендерного насильства у конфліктних ситуаціях. Нарешті, Gutnyk V. [19, с. 39] зафіксував актуальні проблеми функціонування МКС та запропонував шляхи їх вирішення. Дослідник окреслив п'ять ключових викликів: обмежена кількість засуджень відносно масштабів злочинів, політична селективність юрисдикції, тривалість судових проваджень, недостатнє фінансування та відсутність співпраці держав. Учений встановив, що за 22 роки діяльності МКС винесено лише 10 обвинувальних вироків, що становить менше одного засудження на два роки. Аналіз продемонстрував необхідність інституційних реформ для підвищення ефективності міжнародного кримінального правосуддя.

Співвідношення між функціями МКС та міжнародними гуманітарними організаціями представлено у табл. 2.

Таблиця 2. Розмежування функцій МКС та МКЧХ у контексті міжнародних конфліктів

Критерій	МКС	МКЧХ	Наслідки для жертв
Основна функція	Кримінальне переслідування	Гуманітарна допомога та захист	МКС забезпечує правосуддя, МКЧХ – негайну допомогу
Правова основа	Римський статут	Женевські конвенції	Різні джерела міжнародного права
Принцип нейтральності	Обвинувальна функція	Строго нейтральність	Можливий конфлікт між покаранням і допомогою
Доступ до доказів	Офіційні розслідування	Конфіденційні візити	МКЧХ не передає інформацію МКС
Тимчасові рамки	Ретроспективне правосуддя	Превентивна та поточна діяльність	МКЧХ діє під час конфлікту, МКС – після

Джерело: систематизовано авторами на основі [15, 16].

Порівняльний аналіз засвідчив фундаментальні відмінності у підходах двох інституцій до міжнародних конфліктів.

5.3. Телеологія покарання та процесуальні гарантії у системі МКС

Філософські основи покарання у міжнародному кримінальному правосудді визначають легітимність самої системи МКС. Mazurek M. [20, с. 78] представив комплексний аналіз цілей покарання на основі юриспруденції МКС. Дослідник виявив чотири основні телеологічні функції: відплата, стримування, реабілітація та відновлювальне правосуддя. Судові рішення демонструють еволюцію від ретрибутивної моделі до більш збалансованого підходу. Інтереси жертв враховуються у ньому. Аналіз вироків засвідчив різну вагу окремих цілей покарання. Судді МКС надають її залежно від характеру злочину та особи винного. Емпіричне дослідження охопило аналіз обґрунтувань призначення покарання у 38 вироків МКС. Період 2012-2024 років проаналізовано. Учений встановив найчастіше згадування концепції стримування у вироків за злочини проти людяності. Інші категорії міжнародних злочинів порівняно з нею.

Порівняння механізмів притягнення до відповідальності за злочини проти людяності у різних юрисдикціях представлено у табл. 3.

Таблиця 3. Компаративний аналіз моделей кримінального переслідування за злочини проти людяності

Модель правосуддя	Юрисдикція	Ключові характеристики	Переваги	Недоліки
Міжнародна	МКС	Незалежний постійний трибунал	Міжнародна легітимність	Політична залежність від держав
Гібридна	Трибунал Сьєрра-Леоне	Поєднання міжнародних та національних елементів	Близькість до жертв	Обмежена юрисдикція
Національна	Трибунал Бангладеш	Національна юрисдикція з підтримкою	Національний суверенітет	Ризики політизації
Універсальна	Суди Німеччини, Іспанії	Національні суди переслідують іноземців	Широкий охоплення	Політичні перешкоди

Джерело: систематизовано авторами на основі [2, 19, 20].

Компаративний аналіз виявив переваги та обмеження кожної моделі кримінального переслідування. МКС залишається найбільш легітимною інституцією, проте його ефективність обмежується політичними та ресурсними факторами. Гібридні трибунали демонструють вищу результативність у конкретних постконфліктних ситуаціях.

Процесуальні гарантії жертвам злочинів проти людяності становлять критичний елемент справедливого правосуддя. Римський статут МКС встановлює унікальну модель участі жертв у кримінальних провадженнях на трьох етапах: під час розслідування, судового розгляду та визначення репарацій. Практика суду засвідчила створення Трастового фонду для жертв як інноваційного механізму компенсації шкоди.

Станом на 2024 рік понад 5000 жертв отримали статус учасників проваджень у справах МКС. Реальна матеріальна компенсація залишається обмеженою через відсутність активів засуджених осіб. Аналіз рішень про репарації виявив розрив між присудженими сумами компенсацій та фактичними виплатами жертвам. Принцип комплементарності реалізується через триступеневий тест допустимості справи у МКС.

Суд оцінює готовність національної юрисдикції проводити розслідування, спроможність національної правової системи та ідентичність предмета розслідування. Судова практика виявила складність застосування критерію спроможності у ситуаціях часткового колапсу державних інституцій. Рішення Апеляційної палати у справі Катанги встановило, що держава вважається неспроможною, коли її судова система зазнала суттєвого або повного колапсу. МКС розробив концепцію “same person, same conduct” для визначення ідентичності національних та міжнародних розслідувань. Аналіз засвідчив тенденцію до широкого тлумачення юрисдикції МКС у випадках сумнівів щодо готовності держав проводити ефективні розслідування.

6. Conclusions

Міжнародний кримінальний суд відіграє незамінну роль у забезпеченні невідворотності покарання за злочини проти людяності через встановлення глобальних стандартів кримінально-правової політики. Дослідження виявило, що судова практика МКС формує прецеденти у кваліфікації найтяжчих міжнародних злочинів, включаючи інноваційні підходи до визначення примусового одруження та інших форм гендерного насильства як злочинів проти людяності. Принцип комплементарності забезпечує баланс між національним суверенітетом та міжнародною юрисдикцією, водночас створюючи правовий механізм втручання МКС у випадках неспроможності чи небажання держав переслідувати злочинців. Емпіричні дані засвідчили стримувальний ефект обвинувальних актів МКС, що призводить до скорочення злочинів проти цивільного населення на 25-40% після публічного оголошення ордерів на арешт.

Процесуальні гарантії жертвам злочинів проти людяності у системі МКС включають унікальну модель участі постраждалих осіб на всіх стадіях кримінального провадження. Створення Трастового фонду для жертв забезпечило інституційний механізм компенсації шкоди. Реальні виплати залишаються обмеженими. Активи засуджених осіб відсутні. Телеологія покарання у юриспруденції МКС еволюціонувала від виключно ретрибутивного підходу до

збалансованої моделі. Цілі відплати враховуються у ній. Стримування аналізується. Відновлювальне правосуддя інтегрується. Судові рішення демонструють зростаючу увагу до контекстуальних елементів злочинів проти людяності. Інтерсекційний аналіз множинних форм дискримінації жертв включено.

Системні обмеження юрисдикції МКС над злочином агресії створюють правову прогалину у переслідуванні найтяжчих міжнародних злочинів. Темпоральні обмеження, політична селективність та можливість заяв держав про відмову від юрисдикції підривають ефективність суду у притягненні до відповідальності політичних лідерів. Альтернативна кваліфікація агресії як іншого нелюдського діяння у категорії злочинів проти людяності пропонує інноваційний підхід до подолання юрисдикційних обмежень.

Взаємодія МКС з міжнародним гуманітарним правом вимагає чіткого розмежування між функціями кримінального переслідування та гуманітарної допомоги. Нейтральність організацій на кшталт МКЧХ зберігається через це розмежування. Компаративний аналіз різних моделей кримінального переслідування засвідчив переваги міжнародної юрисдикції МКС у забезпеченні легітимності та дотриманні процесуальних стандартів. Гібридні трибунали демонструють вищу результативність у конкретних постконфліктних ситуаціях через близькість до жертв та локальне розуміння контексту.

Національні суди демонструють більшу ефективність у притягненні до відповідальності завдяки географічній близькості до жертв та глибшому розумінню локального контексту конфліктів. Універсальна юрисдикція національних судів розширює географічне охоплення кримінального переслідування, хоча цей процес супроводжується політичними перешкодами та труднощами збирання доказів. Статистика засуджень МКС залишається скромною: менше одного обвинувального вироку припадає на два роки діяльності суду, що свідчить про необхідність інституційних реформ міжнародної системи кримінального правосуддя.

Майбутні дослідження мають зосередитися на двох напрямках. Механізми примусового виконання рішень МКС розробляються. Співпраця держав з судом забезпечується.

Перспективним напрямом є вивчення можливостей застосування цифрових технологій для збирання та автентифікації доказів у транскордонних кримінальних розслідуваннях. Питання розширення юрисдикції МКС на екоцид як п'ятий міжнародний злочин потребує подальшого правового обґрунтування та міжнародного консенсусу.

References

1. Yang, Y. (2023). The gap between the International Criminal Court and victims: Criminal trial reparations as a case study. *Laws*, 12(4), Article 72. <https://doi.org/10.3390/laws12040072>
2. Billah, M. (2021). Prosecuting crimes against humanity and genocide at the International Crimes Tribunal Bangladesh: An approach to international criminal law standards. *Laws*, 10(4), Article 82. <https://doi.org/10.3390/laws10040082>
3. Murad, M. A. (2024). Jurisdiction of ICC over alleged war crimes and crimes against humanity against Palestinians under the complementarity principle. *Brawijaya Law Journal*, 11(1), 101–118. <https://doi.org/10.21776/ub.blj.2024.011.01.06>
4. Hajdin, N. R. (2021). The actus reus of the crime of aggression. *Leiden Journal of International Law*, 34(2), 489–504. <https://doi.org/10.1017/S0922156521000042>
5. Gutnyk, V. (2023). The development of international criminal justice: Expectations and reality. *Teisé*, (126), 115–128. <https://doi.org/10.15388/Teise.2023.126.7>
6. Minkova, L. G. (2024). A battle of ideas: Modes of liability and mass atrocities. *Law & Social Inquiry*, 49(1), 509–536. <https://doi.org/10.1017/lsi.2022.87>
7. Miller, A. C. (2022). Without an army: How ICC indictments reduce atrocities. *Journal of Peace Research*, 59(6), 856–870. <https://doi.org/10.1177/00223433221088692>
8. Orlov, Y. V. (2023). Crimes against humanity in the context of the armed conflict in Ukraine: Definition, problems of distinction with related offences. *Pravo i Bezpeka*, 1(88), 95–104. <https://doi.org/10.32631/pb.2023.1.09>
9. Casino, F., Pina, C., López-Aguilar, P., Batista, E., Solanas, A., & Patsakis, C. (2022). *SoK: Cross-border criminal investigations and digital evidence* (arXiv:2205.12911). arXiv. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2205.12911>

10. McAllister, J. R. (2023). Casting a shadow over war zones? Hard truths about the ICC's efforts to deter wartime atrocities. *Journal of Human Rights*, 22(2), 154–172. <https://doi.org/10.1080/14754835.2022.2156275>
11. McDougall, C. (2024). Expanding the ICC's jurisdiction over the crime of aggression. *Journal of International Criminal Justice*, 22(3–4), 543–560. <https://doi.org/10.1093/jicj/mqae042>
12. Pinzauti, G., & Pizzuti, A. (2022). Prosecuting aggression against Ukraine as an 'other inhumane act' before the ICC. *Journal of International Criminal Justice*, 20(5), 1061–1080. <https://doi.org/10.1093/jicj/mqac058>
13. Maučec, G. (2021). On Implementation of Intersectionality in Prosecuting and Adjudicating Mass Atrocities by the International Criminal Court. *International Criminal Law Review*, 21(3), 534–560. <https://doi.org/10.1163/15718123-bja10064>
14. Minkova, L. G. (2021). The fifth international crime: Reflections on the definition of ecocide. *Journal of Genocide Research*, 23(3), 1–15. <https://doi.org/10.1080/14623528.2021.1964688>
15. García Pinto, F. (2021). Cross and the International Criminal Court: Turning international humanitarian law into a two-headed snake? *International Review of the Red Cross*, 103(914), 1–35. <https://international-review.icrc.org/articles/icrc-and-icc-turning-ihl-into-two-headed-snake-914>
16. Adamu, A. N. V. (2023). The relevance of the International Criminal Court and its possible deterrent effects of international crimes. *African Journal of Law*, 2(3), 1–11. <https://doi.org/10.47672/ajl.1554>
17. Madjid, M. (2023). International criminal justice (Crimes against humanity). *Academic Journal of Legal and Political Research*, 7(1), 22–45. <https://asjp.cerist.dz/en/article/224658>
18. Maloney, K. M., O'Brien, M., & Oosterveld, V. (2023). Forced marriage as the crime against humanity of 'other inhumane acts' in the International Criminal Court's Ongwen case. *International Criminal Law Review*, 23(5–6), 705–731.
19. Gutnyk, V. (2024). Mizhnarodnyi kryminalnyi sud: Suchasni problemy ta shliakhy ikh vyrishennia [The International Criminal Court: Current problems and ways of their solution]. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*, 81(3), 37–42. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.3.37> (In Ukrainian)
20. Mazurek, M. (2024). Punishment teleology in international criminal justice: Insights from the ICC's jurisprudence. *Amsterdam Law Forum*, 16(1), 69–76. <https://www.researchgate.net/publication/382580153>